

СОҲТА САЛАФИЙЛАР НАЗДИДА КУФР МАСАЛАСИ

Нурматов Нодир

*"Маърифий тарғибот маркази" давлат муассаси.**Диний-маърифий бўлим бош мутахассиси*

Аннотация Сўнгги асрларда «салафийлик» номи билан юрган баъзи оқимлар ислом ақидасининг марказий тушунчаларидан бири бўлган куфр ва такфир масаласида ҳаддан ошган ҳолда ҳаракат қилмоқдалар. Улар “ҳукм билан куфр”, “амал билан куфр” ва “жамият куфри” каби тушунчаларни нотўғри талқин қилиб, мусулмонларни куфрда айблаш даражасигача борганлар. Аҳли сунна вал-жамоа эса куфрни қатъий илмий мезонлар билан белгилайди ва бу масалада эҳтиёткор йўлни тутган. Ушбу мақолада сўхта салафийлар қарашлари таҳлил қилиниб, уларнинг хатолари Қуръон ва суннат, ҳамда аҳли сунна уламолари таълимоти асосида рад этилади.

Калит сўзлар: куфр, такфир, салафийлик, аҳли сунна вал-жамоа, гулув, ақида, фикҳ.

Кириш

«Куфр» сўзи араб тилидаги الكفر илдизидан келиб чиққан бўлиб, “ёпмоқ”, “пинҳон қилмоқ” маъноларини англатади. Шариатда эса куфр — Аллоҳни ёки унинг амрларидан бирини инкор этиш, ёки пайғамбарликни ёлғонга чиқариш маъносини билдиради.

Қуръонда айтилган:

يُؤْمِنُونَ لَا تُنذِرُهُمْ لَمْ أَمْ أَنْذَرْتَهُمْ عَلَيْهِمْ سَوَاءٌ كَفَرُوا الَّذِينَ إِنَّ

«Албатта, кофир бўлганларга сиз огоҳлантурсангиз ҳам, огоҳлантирмасангиз ҳам баробардир, улар иймон келтирмайдилар.» (Бақара, 6)

Бу оят куфр — қалбдаги инкор ва ёлғонлаштиришдан бошланишини кўрсатади.

1. Аҳли сунна вал-жамоа таълимотида куфр

Аҳли сунна уламолари куфрни қуйидаги асосий турларга бўладилар:

1. Куфр ул-инкор – Аллоҳ ёки пайғамбарни инкор этиш;
2. Куфр ул-истихзо – Аллоҳнинг оятларини масхара қилиш;
3. Куфр ул-ибо ва-л-истикбор – ҳақни билиб туриб, кибр билан қабул қилмаслик;
4. Куфр ул-жухуд – билиб туриб ёлғонга чиқариш;
5. Куфр ул-нифоқ – ичкида куфрни яшириб, ташқи иймон кўрсатиш.

Бу таърифлар Имом Матуридий ва Имом Ашъарий томонидан аниқ баён этилган.

Имом Абу Ҳанифа (р.х.) «Ал-Фикҳ ал-Акбар» асарида шундай дейди:

يَسْتَحِلُّهُ لَمْ مَا بِذَنْبِ الْقِبْلَةِ أَهْلٌ مِنْ أَحَدٍ أَنْكَرَ وَلَا

“Аҳли қибладан бўлган ҳеч бир кишини гуноҳи сабабли кофир деб билмаймиз, агар у гуноҳни ҳалол деб билмаган бўлса.”

Бу қоида — аҳли сунна манҳажининг асосий устунидир.

2. Соҳта салафийларнинг куфр борасидаги йўллари

Сўхта салафийлар (муосирда “жадид такфирчилар” ёки “жиходий салафийлар” деб ҳам аталади) куфр масаласида гулув (ҳаддан ошиш) йўлини тутганлар. Уларга кўра:

Ҳукм билан куфр: Аллоҳ нозил қилган шариатга мувофиқ ҳукм қилмаган ҳар бир ҳоким кофир;

Амал билан куфр: Намозни тарк этган ёки зоҳирий гуноҳ қилган ҳар бир киши кофир;

Жамият куфри: Бундай ҳокимиятга бўйсунмаётган жамият ҳам кофир.

Бу эса Ислом оламида фитна, котиллик ва тафриқага сабаб бўлган. Улар айниқса Ибн Таймия ва Ибн Қаййимнинг баъзи гапларини ўз манфаатларига буриб талқин қилганлар.

3. Улар талқин қилган “ҳукм билан куфр” ояти

Улар қуйидаги оятни асос қилиб оладилар:

الْكَافِرُونَ هُمْ فَأُولَئِكَ اللَّهُ أَنْزَلَ بِمَا يَحْكُمُ لَمْ وَمَنْ

“Ким Аллоҳ нозил қилган нарса билан ҳукм қилмаса, ана ўшалар кофирдир.”
(Маида, 44)

Аҳли сунна уламолари бу оятни икки қисмга ажратганлар:

1. Куфр амали (куфрдун фи'лий) — яъни гуноҳ, лекин иймонни йўқ қилмайди;
2. Куфр эътиқодий (куфрдун ийтиқодий) — Аллоҳ ҳукмини инкор этиш, бу ҳолда куфр ҳақиқий бўлади.

Ибн Аббос (р.а.) шундай деган:

كفر دون كفر هو إنما، إليه تذهبون الذي الكفر ليس

“Бу оятда айтилган куфр — сиз ўйлаганидек куфр эмас, балки иймонни йўқ қилмайдиган куфрдир.”

(Ҳоким, Мустафрок)

4. Амал билан куфр ҳақидаги адашиш

Соҳта салафийлар намозни тарк этганни автоматик тарзда кофир дейишади.

Ҳолбуки, аҳли сунна уламолари орасида бу борада ихтилоф бор:

Имом Аҳмад — тарк этганни “куфр амали” деб билган;

Имом Шофеий, Абу Ҳанифа ва Малик — “гуноҳи кабира” деб, аммо иймондан чиқармайди.

Абу Ҳанифа (р.х.) шундай деган:

فيه أدخله ما بجحود إلا الإيمان من يخرج لا، حقا مؤمن فهو، الله إلا إله لا: قال من

“Ким ‘Ла илаҳа иллаллоҳ’ деса, у ҳақиқий мўминдир, иймондан фақат инкор орқали чиқади.”

5. Такфирчи манҳажнинг оқибатлари

Соҳта салафийлар йўлининг хатарлари жуда катта:

Мусулмонлар ўртасида ихтилоф ва фитна чиқаради;

Жамиятда қон тўкилишини ҳалол деб билишга олиб келади;

Исломнинг асосий мақсади — тинчлик ва адолатни бузади.

Пайғамбар ﷺ шундай деганлар:

أحدهما بها باء فقد كفر يا لأخيه الرجل قال إذا

“Ким бир мусулмонга ‘эй кофир’ деса, бу сўз иккиларидан бирига қайтади.”
(Саҳиҳ Бухорий, №6104)

Хулоса

Аҳли сунна вал-жамоа ақидаси куфр масаласида мувозанат ва эҳтиёт тамойилини асос қилади.

Соҳта салафийлар эса бу илмий тизимни бузиб, “ҳиссиётга асосланган такфир”га берилиб кетдилар.

Ҳақиқий салаф йўли — илмий, адолатли ва раҳматли йўлдир.

وَسَطًا أُمَّةً جَعَلْنَاكُمْ وَكَذَلِكَ >

“Биз сизни ўрта (мувозанатли) уммат қилдик.” (Бақара, 143)

Манбалар:

1. Абу Ҳанифа – Ал-Фикҳ ал-Ақбар
2. Ибн Аббос – Тафсир ояти (Маида, 44)
3. Имом Матуридий – Китаб ат-Тавҳид
4. Ибн Таймия – Ас-Сарим ал-маслул
5. Саҳиҳ Бухорий – Китобул иймон
6. Куръон Карим: Бақара 6, Маида 44, Бақара 143